مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۵/۰۲/۲۷

د جورج فوستر یون لیک: له بنګاله تر لندن سفر

دوهم ټوک

(۲۶)

فکر کوم چې دباندې په آزادې هوا کې د سرې ځمکې پر مخ بېدېدل ددې لامل سول چې کابل ته له رسېدلو څو ورځې وروسته راته تبه پیدا سي؛ له تبې سره لړزه هم وه؛ ددې تبې علائـم په غیر معمول ډول پیاوړي ول. دا تبه دومره اوږده سوه چې ما نور د شطحیاتو په ویلو پیل وکړ او دومره تړی کېدم چې په اوبو نـهٔ مړېدم. د ډیرو سړو اوبو څښل اغلب د تسکین لامل کېده خو ما احساسول چې د بدن له هر منفذ څخه مې اوبـهٔ رواني دي او ما په خولو کي ډوبوي. کله چې تبه پیل سوه بګدافیر زما د خوب د ځای کالي، د دهٔ د خوب د تخت کالي او د آس هر ډول پوښښ او نور شیان چې په مخ ورتلل پر ما واچول خو هېڅ ګټه یې نـهٔ کوله؛ زه په داسې یوه جهنمي حالت کې اوږد غځېدلی

وم چې انسان یې لا تصور هم نـهٔ سي کولی او تبې خپله اغیزه راباندې پرېښودله. زما پر بدن باندې د روښانه رنګ خاپونه یا خالونه چې د ګلابي او سرهٔ رنګ تر منځ روښانه بڼه یې درلوده راڅرګند سول؛ که یوهٔ ارمني راته نـهٔ وای ویلي چې دا د طاعون نښې دي نو دا نښې به مې په ښه نیت نیولې او ستایلې وای ځکه زه په دې باور وم چې دا نښې ناروغي لرې کوي. دې خبرې د ټولو په زړونو کې د خطر زنګ وکړنګاوهٔ؛ سره له دې چې د بګدافیر چلند کې کوم بدلونه رانغی خو ویرې زما ګاونډیان په شدت تر خپلې اغیزې لاندې راوستل. کله چې ما هغوی ته ډاډ ورکړ چې د طاعون تبه تل د دریو ورځو په اوږدو کې خپل اوج ته رسېږي هغوی دا لېوالتیا درلوده چې ما له خپلې سیمې څخه لېرې کړي.

یوه ورځ مې د تنباکو د چلم پایپ راواخیست، خپله کینه سترګه مې وتړله او غوښتل مې د ښي سترګې په وسیلې د پایپ له لارې دباندې وګورم. ومې لیدل چې هر څه تیارهٔ دي. دا ماته د نومیدی شیبه وه او تر ټولو یې بد تره لا دا چې له توخي سره مې وینه راغله. داوخت بګدافیر یو طبیب راوغوښت؛ طبیب وویل وضعیت دې وخیم دئ او یوازې معجزه تاسو ژغورلی سي. هغه زما درملنه په داسې درملو پیل کړه چې ددهٔ په ادعا یوازې دی په خپله دا درمل پېژني او هیڅکله بې اغیزې نـهٔ دي. د طبیب خبرې راته په زړه پورې وې خو ددهٔ په ورهني او مهارت مې لړ باور درلود. له همدې کبله به مې پلمه جوړوله ترڅو بګدافیر له خونې دباندې وباسم او د هغو درملو له شره مې خلاص کړي چې تاوان رارسوي. شل ورځې سوې وې چې شدیدې ناروغی نیولی وم خو له شلو ورځو وروسته چې د ناروغی له شدت څخه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

ستړی ستومانه سوی وم، ناروغي مې مخ په لړ کېدلو سوه. لږ وروسته په بشپړ ډول بنه سوه خو بدن مې داسې ضعیف او اعصاب مې دومره وران ویجاړ سوی ول چې په ډېرې سختۍ مې کولی سوای وښوریږم؛ ان یو کوچنی غږ راته لړزه پیدا کوله. زما د ناروغۍ په اوږدو کې ګڼ شمیر ارمنیان زما لیدلو ته راغلل. یو له هغوی څخه چې زما وفاداره مرید ګرځېدلی وو وهڅولم یو کوچنی کاغذ چې پر مخ یې مرموز کلمات لیکل سوي ول وخورم. هغه ادعا کوله چې دا کلمات دا خبره تضمینوي چې پر مسیحي مؤمنانو به پیاوړی اغیز ولري.
ما ددغه طلسم وال د توټکي له کبله منته وکړه او ومې منله که زما اصلي لاربنود بګدافیر یې تأیید کړي نو دا کاغذ به وخورم. بګدافیر د دې توټکي د ارزښت له سنجولو وروسته راته اجازه راکړه چې ویې خورم خو په دې کې یې شک درلود ځکه چې ده د ارمنیانو له ډلې څخه کرکه درلوده او تر څنګ یې د هغې د اغیز په هکله خپل شدید شک ښکاره کړ. ارمني راته ویلي ول چې که په ارتدکس مذهب ایمان ونهٔ لرئ ښایي دا کاغذ اغیز ونهٔ کړي او له بل لوري ددې طلسم د بدعت له کبله چې ګرجي ویلي ول دغه کاغذ ماته هېڅ ګټه ونهٔ کړه، په حقیقت کې زما حال له بده پسې بدتره سو ځکه زما ناروغي په خپل پرمخ تللي حالت کې وه.
کله چې کابل ته ورسېدم ما په کابل کې د مختلفو ادیانو عمومي زغم ولید؛ عیسویانو، هندوانو او یهودانو په برالا او څرګنده خپل عبادات کول او پرته له کوم مزاحمته به یې خپل کارونه پر مخ بیول. زه پوهېدم چې زما ظاهري مسلمان کرکتر له بګدافیر سره زما د اړیکي خنډ ګرځي ما ورته وویل چې زه یو اروپایي یم او له هند څخه خپل هېواد ته ستنېږم. [1] په لومړیو کې ما قصد درلود چې ځانته یو فرانسوي نوم غوره کړم خو فرانسویان نا آرام او سرګردانه خوی لري او د نړۍ هر ګوټ ته سفر کوي له دې کبله زه یې له رسوا کېدلو وېرېدلم؛ او که دومره زړوَر وای چې یو انګلیس اوسم او یو له هغو کسانو اوسم چې په هند کې یې د مسلمانانو نفوذ منلی دئ او په هند کې یې پوځي شهرت ګټلی دئ ښایي اوس به د تیمورشاه په توپخانه کې د توپچی یو لوی افسر وای. ددغه خطر د مخنیوۍ لپاره مې خپل ځان یو هسپانوی یاد کړ.
کله چې خبر سوم چې له کابله تر پرسیا پورې لاره خلاصه سوې وه نو د ډېرې خوښۍ احساس مې وکړ او ما ډېر ښه چانس درلود چې له هغې لارې اروپا ته سفر وکړم چې ما مخکې له مخکې ټاکلې وه. دوه تنه ارمني مسافر چې له استراخان څخه تر اورګنج پورې د اوبو له لارې چې د کسپین سمندرګي ته نیږدې د یوهٔ سیند پر غاړې (په کسپین کې یو تاتاري سټیشن) دئ او له هغهٔ ځایه یې د بخارا او بلخ له لارې کابل ته سفر کړی وو هڅه کوله ما ته قناعت راکړي چې ددوی د سفر دغه لور غوره کړم ځکه چې دا هم چټکه او هم له امن ډکه لاره ده. دغې نقشې څو مهمې کمی درلودلې. پاړسي ژبه چې زما اصلي ډډه وربانديِ لګېدلې وه په دې لارې کې چنداني ګټوره نهٔ وه. همدا شان دې ټکي ته مې پام سو چې په بخارا کې ژمی سخت او اوږد وي او د اورګنج سیند د مارچ تر میاشتې پورې یخ وهلی وي. ددې ترڅنګ هېڅ روسي کیښتۍ د مې له میاشتې مخکې هلته نهٔ رسېږي. حال دا چې له کابله د تاتارستان له لارې د کسپین

[1]- OBSERVING on my arrival at Kabul, a common toleration of religion; that Christians, Hindoos and Jews, openly prosessed their creed, and pursued their occupations without moleſtation; and aware also that the Mahometan character would deprive me of the advantage of Bagdafir's connection , I had informed him that I was a native of Europe, returning from India into my own country. {Volume II page 68, PDF format both volumes combined page 411 }

د سمندرګي تر شمالي څنډې پورې سفر کېداى سي دوه نيمې مياشتي وخت ونيسي؛ له بل لوري د بخارا کږه وږه لار او د اوبو له لارې د تيريدلو د لاسوند يا سند ترتيبول ټول هغه مسايل ول چي تر استراخان پورې زما رسېدل يې د جون تر مياشتي پورې شاته غورځول. هغه ځاى ته له تګ څخه بيزاري چي د سيلاني توب لپاره کوم راښکون او انجذاب نـهٔ لري زما مخه يې پرسيا ته واړوله څکه هلته يې ما ته د ژبې په اړه څېړني کي راسره مرسته کوله او له بل لوري يې راسره مرسته کوله چي له خپل موقعيت سره په اغيزمنه توګه مقابله وکړم.

زه بېړېږم چي د شخصي مسائلو په هکله مي ډېرې خبرې نـهٔ وي کړي، له دې کبله ددې ليک په اصلي موخي باندي پيل کوم. غواړم تاسو ته خبر درکړم چي کابل د تيمور شاه استوګنځى او د هغـهٔ د حکومت پلازمينه ده؛ دا ښار د يو نيم مايل په اوږدوالي په ديوالونو کي محصور دئ. دا ښار د دوه وو غرنيو لړيو په ختيځو اضلاعو کي واقع دئ چي عموماً يوه نيم دايره جوړوي. دا استحکامات ساده جوړ سوي دي تقريباً هېڅ خندق نـهٔ لري او کورونه له ناهموارو ډبرو، له ختو او خامو خښتو جوړ او ساده په نظر راځي. ما انتظار درلود چي پلازمينه به د يوې سترې امپراتورى هغه جلال ولري چي ما په ذهن کي درلود خو دا جوړښتونه زما له مخکيني خيال سره اصلاً سمون نـهٔ لري. افغانان چي خشن او بې سواد خلک دي داسي مشران لري چي د ژوندون ظرافتونو ته چنداني لېوالتيا نـهٔ لري، هغه ظرافتونه چي ملت يې د چمتو کولو وړتيا نـهٔ لري.

د اندس له سيند نيولي ددې سيمي تر لويديځي ژې پورې د لرګيو مداوم کمبود شتون لري؛ په دې ډول چي د شمالي په سيمي کي ټيټه يا بې وزلې پاړکه/ طبقه د لرګيو له کمښت څخه په ځانګړې توګه په ژمي کي ډېره کړېږي؛ کټ مټ لکه نور هېـوادونه چي د خوراکي توکو د کمښت له کبله کړاوونه ګالي.

بالاحصار د پادشاه د سلطنتي مانۍ نوم دئ چي د هغـهٔ خدمتګاران، ساتونکي او مريبان په کي استوګن دي؛ دا ځاى د ښار په ختيځي برخي کي د يوې غونډۍ پر سر واقع دئ او د خپل واکمن د موقعيت د يو پيکه شأن او جلال څرګندونه کوي.

ددې ټکي په پام کي لرلو سره چي په کابل کي کوم تزئيني يا پسولنيز کارونه ترسره سوي دي نبايد د علي مردان خان [2] له ترسره سويو کارونو څخه سترګي پټي کړم. دغه (عمرا) [3] چي د سلطان جهانګير په چوپړ کي وو او په دربار

---

[2] - ويل کېږي چې علي مردان خان د ګنج عليخان زوی د شاه عباس د دربار يو له مشاهيرو څخه وو. دی د صفويانو په عصر کې د کندهار والي وو خو له شيرخان افغان سره يې ستونزه پيدا کيږي او په ۱۶۳۸ ز کال کې کندهار د هند د مغولي پادشاه جهانګير له توابعو څخه اعلانوي او خپله هند ته ځي. جهانګير دی بيرته کابل ته راليږي او د کشمير، لاهور او کابل د والي په توګه يې مقرروي؛ عليمردان د امير الامراء لقب غوره کوي. کله چې عليمردان د مغولو دربار ته لاړ ددهٔ ټول لوښي د سرو زرو لوښي ول. عليمردان خان ډېر شتمن سړی وو.عليمردان په ۱۶۵۷ز کال کې په لاهور کې مړ سو او په لاهور کې خاورو ته وسپارل سو. د همدغه عليمردان خان مقبره په لاهور کې مشهور ځای دئ. عليمردان خان په هند کې ډيرې ودانۍ جوړې کړې دي. همدا شان د عليمردان خان په هکله په کابل کې يو مشهور خو غير واقعی او تخيلي روايت هم سته چې وايي ګڼې عليمردان خان يو غريب او بې وزلی سړی وو او کومه ورځ کوم ملنګ ددهٔ کور ته راځي او ورته وايي چې ميرمن او بچي ته دې نن شپه د ډېرو مالګو اوبه ورکړه او نور د اوبو لوښي تش کړه او وګوره چې ستا ميرمن څه کوي. عليمردان همدا کار کوي او ويني چې ميرمن يې ډيره تږې کيږي او د تندې له لاسه خپله غاړه يا لاس اوږدوي او د کابل له سيند څخه اوبه څښي. ملنګ ورته وايي چې ستا ميرمن او لور دواړه شيشکې دي او کله چې ډوډۍ يې پخوله دواړه په تناره کې ګوزار کړه او د تناره سر بند کړه. دی هماغسې کوي. په سبا يې ګوري چې د ښځې او لور جسد ورک دی او په دوه وو کانو يو غټ بل کوچني بدلې سوې دي. ملنګ ورته وايي دا د کيميا کانی دئ چې که په هر څه يې ووهې په سرو زرو بدليږي. غټ کانی په خپله واخله او کوچنی کانی ما ته راکړه نو هماغه ول چې عليمردان بډای سړی وو او ډير ښه ښه کارونه يې وکړه. دا دوهم روايت د عوام الناسو غلط روايت دئ. علميردان خان تر بالاحصار لاندې يو شمير عمراني کارونه کوي او نوم يې لا تر اوسه په کابل کې د باغ عليمردان په نوم ژوندی دئ. - ژ

[3] - Omra : د هندوستان د مسلمانانو په سلطنتي دربار کې لوړ پوړي افسر ته عمرا ويل کېدل - ژ

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ

کې یې ځانګړی مقام درلود تقریباً د ښار په زړهٔ کې څلور لوی بازارونه جوړ کړل. دغه بازارونه په کتارونو کې د یو بل ترڅنګ جوړ سوي دي چې دوه پوړونه لري؛ کښتنی پوړ یې د سوداګرو او پورتنی پوړ یې د شخصي استفادې لپار دئ. د هټیو د کتارونو د دوارو خواوو تر منځ فضا په قوسي چت پوښل سوې ده او هر بازار د یوهٔ مخ خلاصي میدان په وسیلې ویشل سوی دئ، پخوا دغه میدانونو کې د اوبو فوارې وې خو اوس د فوارو ځایونه په خاورو ډک سوي دي او یا روز - مزدو کارګرانو نیولي دي. علي مردان له ځانه ګڼ شمېر ودانی پرېښي دي چې ددهٔ د سخاوت او سلیقي ښېلګې دي؛ یوه له دغو پرتمینو ودانیو څخه چې اوس په کنډوالو بدله سوې هغه ودانی ته چې دې ته ورته بله یې د ډیلي ښار ته نېږدې یوې د یوې طرحې ته ورته ده چې هم د کار وړ او هم پرتمینه ده.
د ډیلي د پرتم پر مهال چې د مشهورو روایاتو له مخې د شلو مایلو په اندازې یې پراخوالی درلود د هغه استوګن وګړي چې له جمنا څخه یې لیرې ژوند کاوهٔ او یوازې د سیند په یوې لیرې ژی کې ول د اوبو له ستونزو سره مخامخ ول، ځکه داسي ګومان کېدهٔ چې د څاهانو اوبهٔ صحي نهٔ دي. علي مردان غوښتل دا عامه ستونزه هواره کړي، لویدیځې ځمکې یې سروې کړې او ویې لیدل چې کرنال ته نېږدې یو ځای سته چې د ځمکې د ریونده والي یا مخ پر ځوړ توب په دلیل کولی سو اوبهٔ د ښار شا ته راولو او له تولو سیمو اوبهٔ تیرې کړو. دا طرحه پلې سوه او ددې بریا په درنښت او د کار د مطلوب وضعیت په پار علي مردان ته اجازه ورکړل سوه چې پر هغو کورونو باندې خاصه مالیه وضع کړي چې د اوبو له کانال څخه برخمن کېدل. د جمنا د سیند دغې څانګې تر څه دباندې سلو مایلو واټن پورې اوبهٔ لېږدولي او تولو استوګنو وګړو ته یې د ښناک مناسبې اوبهٔ چمتو کولې. دا کانال د فارسیانو او افغانانو تر بریدونو پورې هماغسې سالم پاتې ول. علي مردان د خپل شخصیت او خپلې سلیقې له مخې کیدای سي له رومي لوکولوس [4] سره پرتله سي. علیمردان تولنې ته ګڼ شمېر ودانی او بنونه ډالۍ کړې دي؛ په دغو بنونو کې یو بڼ چې د سرو د ونو زښت ډیر ښه سیوری لري پېښور ته نېږدې موقعیت لري او بل یې د نیملې په کوچني کلي کې دئ چې د پېښور د لارې په اوږدو کې د کابل د سویل ختیځ په اتیا مایلی کې موقعیت لری.

نوربیا

ښایي دغه عمرا ته په درناوي کې له خپلې اصلي موخې...

[قدرمنو لوستونکو! د ښاعلي رحمت آریا د آرشیف: لینک]

[4] Roman Lucullus- : رومي جنرال چې په ۱۱۷م. ز کال کې زېږېدلی او په ۵۶ یا ۵۷ م.ز. کال کې مړ سوی دئ. - ژ

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ